

نگاهی به یک سال فعالیت معاونت هنری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

چتر حمایتی بر مبنای قانون و عدالت فرهنگی

گزارش

گروه فرهنگی



عدالت فرهنگی باعث شد تا فاصله بعدی که میان پایتخت با شهرستان‌ها در زمینه‌های فرهنگی و هنری وجود داشت، کم شود. در همین یک سال رویدادهای گوناگون در زمینه تئاتر شاخصی در فضای هنری اسلامی، شاهد گرم شدن فضای هنری

و فرهنگی کشور شدیم. بدین ترتیب کنسرت‌ها دور تازه‌ای از فعالیت خود را آغاز کردند و نمایش‌ها یکی بعد از دیگری روی صحنه رفتند. برخلاف آنچه می‌پنداشتند که باید از این به بعد نگاه و سلیقه خاصی در حوزه مدیریت هنری کشور اعمال شود، مدیران ارشد هنری کشور تلاش کردند تا چتر حمایتی را بر مبنای قانون و عدالت برای همه باز کنند. چهره‌هایی که حتی سال گذشته دست به انتشار برخی مطالب زدند، با بازگشت برای انجام امور هنری و کار فرهنگی خود و تنها با رعایت قوانین کشور، به کار خود ادامه دادند که این روند شامل همه حوزه‌های نمایشی، تجسمی و موسیقی کشور شد. برخلاف ادعای بدخواهان کشور که گمان می‌کردند جشنواره‌های هنری امسال چه در نواحی و جوانان یا منطقه‌ای و استانی رنگ و روی نخواهد داشت، همه به بهترین نحو و با مشارکت حداکثری برگزار شد و در نهایت این جشنواره‌های سه گانه فجر در بهمن ماه بود که با حضور پرشور مردم و هنرمندان و اصحاب رسانه برگزار و مورد توجه عموم ملت قرار گرفت. اما آنچه علت این فضای گرم و پرشور بود به موارد

زیر برمی‌گردد؛ اولاً همدلی و دوستی میان مدیران و هنرمندان، به تعبیر معاون هنری وزیر در مصاحبه‌ای که در میانه اول سال داشت: «ما دنبال انتقام از هنرمندان نیستیم، بلکه درصددیم در فضایی دوستانه چرخه هنر کشور را بگردانیم.» سالاری در اختتامیه جشنواره تئاتر عروسکی مبارک، بیان کرد: «کار ما همین هموار کردن مسیر هنری کشور است.» پس در مقام اول انجام وظایف معاونت هنری بر مدار دوستی و همدلی و به دور از رفتار سلیقه‌ای و نگاه شخصی و خاص بود که زمینه را برای بازگشت هنرمندان فراهم کرد. دوم قانونمندی، شاید قانون منجر به ایجاد خط‌کشی‌ها و مرزبندی‌هایی شود که البته طبیعت آن است اما تنها ملاک رسمی و دقیقی است که مورد قبول آحاد جامعه از مردم تا هنرمندان و اصحاب رسانه قرار گرفته است. با رعایت قانون هیچ کس از دایره امور فرهنگی و هنری خارج نیست. همه می‌توانند کار کنند و نگاه و تفکر خود را به منصف ظهور برسانند. کسی نمی‌تواند در دایره مدیریت و حکمرانی نگاه و سلیقه خویش را اعمال کند و از آن طرف هنرمندی هم نیست که بتواند این فضای گرم و پرشور بود به موارد

قانون انجام دهد. قانونگرایی نکته مهم اتفاقات خوب امسال در حوزه هنر کشور بود که به عنوان مدار فعالیت‌های هنری در سراسر کشور باعث تسریع امور و انجام کارهای هنری شد، خصوصاً آنکه تأکید معاونت هنری در تمام نامه‌ها و جلسات با مدیران و کارشناسان بر تسریع امور بر مدار قانون بوده است.

همدلی و شوق برای برگزاری هرچه بهتر رویدادهای هنری کشور

اما سومین نکته اگرچه شاید به طور مستقیم به ایجاد جشنواره‌های پرشور و پررونق مرتبط نباشد اما از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است؛ عدالت فرهنگی. این مهم از اصلی‌ترین رویکردهای وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است. عدالت فرهنگی باعث شد تا فاصله بعدی که میان پایتخت با شهرستان‌ها در زمینه‌های فرهنگی و هنری وجود داشت، کم شود. در همین یک سال رویدادهای گوناگون در زمینه تئاتر شاخصی در فضای هنری اسلامی، شاهدی بر این مدعاست. البته این سخن به معنای نبودن رویدادهای هنری بیرون از پایتخت در سال‌های قبل نیست اما کاری که از سمت معاونت و با حضور مدیران ارشد مانند معاون وزیر و مدیرکل صورت گرفته باشد، کمتر مانند امسال دیده شده است.

جشنواره تئاتر آیینی سنتی که در چند استان، هم در مرکز استان و هم در صاحب‌دلان شهرستان‌های آن برگزار شد، صاحب‌دلان که در قزوین و با حضور گروه‌های خارجی انجام شد، تئاتر کوردی سقز از یک سو و مجموع جشنواره‌های منطقه‌ای و استانی که زمینه‌سازان جشنواره‌های تئاتر فجر بودند، همگی باعث شد تا شکلی دیگر از جشنواره‌های هنری نمایشی در کشور برگزار شود. آخرین نمونه آن همین

جشنواره تئاتر کودک و نوجوان است که در سال‌های قبل در همدان برگزار می‌شد اما امسال نه در مرکز استان یزد بلکه در شهر اردکان برگزار شد تا بخش‌های دیگر استان‌ها نیز توانایی عالی خود را در برگزاری رویدادهای هنری نشان دهند. همچنین راهیابی نمایش‌ها از مناطق و شهرستان‌های گوناگون از مسیر جشنواره‌های منطقه‌ای به جشنواره تئاتر فجر، یکی از عوامل اصلی این همدلی و شوق برای برگزاری هرچه بهتر رویدادهای هنری کشور بود.

در کنار هنرهای نمایشی، هنرهای تجسمی نیز در مسیر پایتخت‌گرایی و عدالت فرهنگی در حرکت است. امسال ضمن آنکه حضور مبارک در جشنواره‌های تجسمی جوانان ایران در استان‌ها ادامه پیدا کرد و این رویداد ملی در کردستان، بزرگان دوره سی‌ام خود را شناخت، قرار است استان‌ها نقش پررنگ‌تری در برگزاری دوسالانه‌های هنری پیدا کنند. کما اینکه استان قزوین به عنوان پایتخت خوشنویسی ایران توانسته جایگاه خود را در میزبانی از دوسالانه خوشنویسی تثبیت کند. اما یکی از اقدامات بسیار خوب اداره کل هنرهای تجسمی، سازماندهی بخش تجسم هنر در دل جشنواره هنری تجسمی فجر است که مختص نمایش آخرین دستاوردهای هنری هنرمندان بومی استان هاست. این بخش از سال ۱۴۰۰ و در دولت سیزدهم کار خود را آغاز کرد و امسال پرشورتر از گذشته در تمامی استان‌ها برپا شد.

توجه به چهره‌های برجسته هنری و اهدای نشان درجه یک هنری

در حوزه موسیقی نیز در کنار جشنواره نواحی اتفاق خوب دیگر، برگزاری کنسرت‌های پاپ در فرهنگسرای بهمن



جشنواره‌های هنری اثر دارد؛ ایجاد انگیزه و امید در میان هنرمندان، حس همدلی و همراهی به عموم آنان در جای‌جای ایران اسلامی و ایجاد مغناطیس جذب برای مردم و رسانه‌ها نتیجه عدالت فرهنگی و پایتخت‌گرایی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی خاص در حوزه معاونت هنری شد؛ رویکردی که شاید بیرون از مجموعه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نمود بسیار زیادی نداشته باشد اما نگاهی از درون این وزارتخانه نشان می‌دهد که ارتباط میان مدیران و هنرمندان در یک فضای دوستانه و همدلانه برقرار و در جریان است. حال با پایان سال جاری می‌توان چشم‌انداز بهتری را برای بخش‌های هنری سال بعد در نظر گرفت؛ سالی پربارتر و با انگیزه‌های بیشتری برای کار هنری.



در نشست پژوهشی عود و عودنوازی عنوان شد

مکتب عودنوازی در ایران نداریم

موسیقی

نداسنجایی

باید این جشنواره برپا نوازی نام می‌گرفت در ابتدای این نشست که اجرای آن را علی مغازه‌ای برعهده داشت، محمد رضا درویشی در جملاتی بیان داشت: «عود یک واژه عربی است و عرب‌ها به آن العود می‌گویند و در ایران هم از پیش از اسلام این ساز با عنوان برپوط بوده است و در مینیاتورهای تصویرگر دوره خسرو پرویز ساسانی یا در اشعار فردوسی، نظامی و حافظ به کرات تصویر و واژه برپوط نمایان است. حافظ هم در یکی دو غزل خود از کلمه عود استفاده کرده؛ «دانی که چنگ و عود چه تقریر می‌کنند/ پنهان خورید باده که تقریر می‌کنند». این آهنگساز خلیج فارس و رواج ساز عود (برپوط) در زندگی اقوام ساکن در سواحل جنوبی ایران، برگزاری این جشنواره به دو بخش موسیقی دستگاهی و موسیقی نواحی اختصاص داشت که در دوره سنی جوان و بزرگسال به‌صورت رقابتی و با حضور ۳۶ شرکت‌کننده به اجرا درآمد. احمد بیت سیاح، نوشین پاسدار، محمد پیری، سید فؤادالدین توحیدی، حمید حاصلی، علی رادمهر، نجمه صغیر، شهرام غلامی، محمد فیروزی، مرتضی کریمی و مجید ناظم‌پور از داوران این دوره از جشنواره بودند. انتخاب نام جشنواره به برپوط در نشست پژوهشی عود و عودنوازی که روز گذشته (جمعه ۱۸ اسفند ماه) با حضور استاد محمد رضا درویشی برگزار شد، صحبت‌هایی در خصوص تاریخچه و قدمت این ساز و شیوه نوازندگی آن اشاره شد.

ترکی با زیبایی‌شناسی هنر ایرانی فاصله زیادی دارد و بر این اساس کاسه این ساز را کوچک‌تر و دسته را چند سانت بلندتر گذاشت. بیشتر سازهایی که در حال حاضر در ایران نواخته می‌شوند، نمونه همان سازهایی است که از روی سازهای قنبری مهر ساخته شده‌اند. من در این جشنواره، سازی مانند سازهای عربی و ترکی با آن کاسه بزرگ ندیدم. در روشی به سبک عود نوازی شرکت‌کنندگان در جشنواره اشاره کرد و گفت: عود امروز یک ساز جا افتاده در موسیقی ایران است و منحصر به تهران و کلانشهرها نیست. شرکت‌کنندگانی را از فولاد شهر اصفهان یا کتیدکاووس داشتیم که همه این مناطق خود موسیقی دارند و شرکت‌کنندگان آنها مجبور نیستند فقط موسیقی دستگاهی بزنند؛ زیرا موسیقی دستگاهی تنها ۱۰ درصد موسیقی ایران است. در حقیقت موسیقی دستگاهی به لحاظ کمی اگر ۶ ساعت طول بکشد، کل دستگاه‌ها و آوازهای موسیقی بلوچستان را اگر ضبط کنیم، ۳۰۰ ساعت به طول می‌انجامد. در این حد اختلاف داریم. بنابراین موسیقی دستگاهی ۱۰ درصد کل موسیقی جغرافیای ایران است. او در پایان درباره دورنمای عودنوازی در ایران گفت: آینده عودنوازی ایران کره خورده به آینده کل موسیقی ایران و پدیده مجزایی نیست و اگر خواهیم راجع به آینده موسیقی ایران حرف بزنیم در



بخش‌هایی آینده بهتری در انتظار موسیقی ایران نیست اما در بخش‌هایی آینده خوبی در انتظار است.

نمود مکتب عودنوازی در ایران

مجید ناظم‌پور نیز در بخش دیگری از این نشست، گفت: «حدود سه قرن عودنوازی در ایران فراموش شد و بعدها به گفته استاد خالقی این ساز به موسیقی ایران برمی‌گردد. تصور کنید با این دوره فراموشی، دوباره این ساز به موسیقی ایران برمی‌گردد. پس به عقیده من، ما مکتب عودنوازی در ایران نداریم بلکه ما در یک دوره سرگردانی هستیم و مدام آزمون و خطا می‌کنیم. اصل حفظ موسیقی است، اصل تکنیک نیست. تکنیک وسیله است تا پیام تاریخی خود را به گوش شنونده برسانیم.»

روند موسیقی دستگاهی روی عود دچار مشکل می‌شود

شهرام غلامی دیگر نوازنده عود در بخش دیگری از این نشست گفت: «من هم این اشکال رو احساس کردم که روند موسیقی دستگاهی روی عود دچار مشکل می‌شود. وقتی صحبت از موسیقی دستگاهی می‌کنیم یعنی هویت فرهنگی را با خودمان حمل می‌کنیم. مثل هر موضوع، ایرانی دیگری که این موضوع را با خودش حمل می‌کند و یک بار فرهنگی دارد. اگر این موضوع دچار اشکال شود، جای نگرانی ندارم.» فؤاد توحیدی نیز در بخش دیگری از این نشست گفت: «اینکه در یک جشنواره

جشنواره‌ها افقی روشن برای هنرمندان جوان

ارسلان کامکار دبیر اولین جشنواره ملی عودنوازی در گفت‌وگو با «ایران» درباره این دوره از جشنواره اظهار داشت: «حضور و اجرای بسیار خوب شرکت‌کنندگان فراتر از انتظار ما بود. اجرایی در سطح کیفی بسیار بالا و اعجاب‌انگیز، اما با این تفسیر تمام تلاش ما این بود داورها بی‌بدون غرض انجام بگیرد.

این نوازنده عود در ادامه افزود: «عود یک ساز اصیل ایرانی است و شاید بهتر بود سال‌ها قبل چنین جشنواره‌هایی برگزار می‌شد و به معرفی این سازها می‌پرداختند. البته برگزاری این جشنواره را هم به فال نیک می‌گیریم و آغازی برای این اتفاقات خوب می‌دانیم. البته نه فقط برای ساز عود، بلکه باید به دیگر سازها هم توجه و پرداخته شود و حتی جنبه‌های دیگر موسیقی چون آهنگسازی و پژوهش، البته پرداختن به این موضوع مهم، نیازمند حمایت و همت مسئولان فرهنگی است و البته در کنار آن حمایت‌های بخش خصوصی. بر این اساس، امید داریم در دیگر سازها و بخش‌های دیگر این حرکت دیده شود و برگزاری چنین جشنواره‌هایی تداوم داشته باشد.

ارسلان کامکار به کشف استعدادها موسیقی اشاره کرد و گفت: «برگزاری چنین جشنواره‌هایی در معرفی استعدادها موسیقی کشورمان بویژه هنرمندان جوانی که در روستاها و شهرهای دور ساکن هستند، بسیار تأثیرگذار است و این موفقیت می‌تواند به دیده شدن این جوانان کمک بسیاری داشته باشد.» این آهنگساز می‌گوید: «اغلب شاگردان من از بی‌انگیزگی سخن می‌گویند چرا که این همه سال تلاش کردند اما دیده نمی‌شوند و هیچ افقی برای آنها نیست. نه جذب ارکستری می‌گردند و نه در فضاهای دیگر دیده می‌شوند بنابراین برگزاری چنین اتفاقاتی می‌تواند انگیزه‌ای باشد برای بیشتر و بهتر دیده شدن این جوانان هنرمند.

این آهنگساز درباره پتانسیل این جشنواره در عرضه بین‌المللی اظهار کرد: «جشنواره ملی عودنوازی این قابلیت و پتانسیل را دارد که در عرضه بین‌المللی برگزار شود و این اتفاق برای نوازندگان جوان ما در بخش خوبی خواهد بود به این دلیل که با شیوه نوازندگی دیگر هنرمندان این عرصه هم اتفاق خوبی خواهد بود به در بخش بین‌المللی آشنا می‌شوند و این توانمندی در آنها وجود دارد که با نوازندگان خارجی مقابله کنند.»



این تعداد استعداد را می‌بینیم برای خودم غافلگیرکننده بود. موسیقی نواحی ما در نظر من رو به افول است. حتی زندگی روستایی تبدیل به زندگی شهری می‌شود و موسیقی نواحی در حال تبدیل شدن به موسیقی کلاسیک است. به شخصه من در این جشنواره ساز خوب نشنیدم. ایراد دیگری که در بسیاری از بچه‌ها دیدم تقلیدپذیری آنها بود. سعی کنید خودتون باشید و اثر خودتان را خلق کنید.»

دید نگرش در نظام آموزشی

حمید صالحی نیز گفت: «در فضای کنونی نظام آموزشی کلاً در خدمت موسیقی دستگاهی است. اگر نظام آموزشی یک توازن را بین توجه به موسیقی ایرانی و نواحی ایجاد می‌کرد، قطعاً شاهد این نبودیم که نوازنده‌ها صرفاً به سمت موسیقی کلاسیک ایرانی بروند. به هر حال این جوان‌ها اینگونه آموزش دیده‌اند. اگر فرصت ایجاد شود، بخش بزرگی از این نگرانی‌ها از بین می‌رود.» سعید بنی‌عامریان (مشاور مدیر عامل منطقه آزاد قشم) نیز گفت: «باید بگویم به نظرم این اتفاق را در قشم پایه‌گذاری کنیم که همچنان بماند. شاید رسالت ما این باشد که به جامعه موسیقی کمک کنیم. من این قول را می‌دهم که جشنواره در حوزه عودنوازی خلیج فارس باشد و بچه‌های ما بتوانند با نوازندگان ساز عود در دنیا تعامل داشته باشند. موسیقی در این کشور سخت است و راه شما دشوار.